

Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili çalışmalar: Sistematik bir inceleme

A systematic review of foster family and adoption in Türkiye

Merve Deniz Pak Güre¹ Ülkü Aydeniz² Zilan Uğurlu³

¹ Doç. Dr.- Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

² Koruyucu Anne, Yönetim Kurulu Başkanı, Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği (KOREV) Ankara, Türkiye

³ Doç. Dr.- Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar: Merve Deniz Pak Güre

E-mail: mdpak@baskent.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Güncellemeleri kontrol et

Yayın geçmişi

Gönderilen tarih: 02 Kasım 2024

Kabul tarihi: 22 Aralık 2024

Yayın Tarihi: 26 Aralık 2024

Anahtar kelimeler

Koruyucu aile

Evlat edinme

Çocuk koruma sistemi

Keywords

Foster family

Adoption

Child protection system

Açık Erişim

© 2024 Yazar(lar). Bu makale CC BY-NC 4.0 ile lisanslanmıştır

<https://doi.org/10.70989/scd.1587368>

Etik: Bu çalışma için etik kurul ihtiyacı bulunmamaktadır.

ÖZ

Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaların analizinin yapılmasını amaçlayan bu çalışma, sistematik derleme olarak tasarlanmıştır. Bu çalışmada PRISMA protokolüne dayalı olarak 2000-2023 yılları arasında Türkiye’deki koruyucu aile ve evlat edinmeyle ilgili araştırmaları belirlemek için veri tabanlarında “evlat edinme”, “koruyucu aile” ve “çocuk koruma” anahtar sözcükleri ile taranma yapılmıştır. İçerme kriterlerine göre 28 araştırma makalesi incelemeye dahil edilmiştir. Araştırmalar “koruyucu aile olmaya veya evlat edinmeye yönelik motivasyon, aileler ve çocuklarla yapılan araştırmalar ve çocuk koruma alanındaki profesyonellerin bu alandaki uygulamalara ilişkin görüşleri” olarak dört başlık altında ele alınmıştır. Koruyucu aile olmaya veya evlat edinmeye yönelik motivasyonlar arasında infertilite, korunma ihtiyacı olan çocuklara yardım etme ve toplumsal açıdan koruyucu aile olmaya veya evlat edinmeye yönelik olumlu algılar bulunmaktadır. Ailelerle yapılan çalışmalarda koruyucu aile ve evlat edinme sürecine uyum sağlamakta zorlandıkları, psikososyal desteğe ihtiyaç duydukları, ailelere verilen ekonomik desteğin artırılması gerektiği ortaya konulmaktadır. Çocuklarla yapılan araştırmalarda depresyon, kaygı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) gibi duygusal ve davranışsal sorunların olduğu raporlanmaktadır. Çocuk koruma alanındaki profesyonellerin görüşleri ise koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik politikaların bilgilendirme, aileyi psikososyal açıdan güçlendirme ve farkındalığı artırma yönünde geliştirilmesini içermektedir.

ABSTRACT

This study aims to examine a analysis of research on foster care and adoption in Turkey, designed as a systematic review. Based on the PRISMA protocol, databases were searched with the keywords "adoption", "foster family", "foster care" and "child protection" to identify research on foster care and adoption in Turkey between 2000 and 2023. According to the inclusion criteria, 28 research articles were included. The studies were analyzed under four topics: motivation to become a foster family or adopt a child, research conducted with families and children, and the opinions of professionals in the field of child protection on the practices. Motivations for becoming a foster family or adopting a child include infertility, helping children in need of protection, and positive social perceptions of becoming a foster family or adopting a child. The studies with families revealed that they have difficulties in adapting to the foster family and adoption process, and the psychosocial and economic support provided to families should be increased. Studies with children report emotional and behavioral problems such as depression, anxiety, attention deficit hyperactivity disorder (ADHD). The opinions of professionals include the development of policies for foster care and adoption in the direction of informing, strengthening the family psychosocially, and raising awareness.

1. Giriş

18 yaş altındaki bireyler, fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel şiddet, istismar ve ihmal gibi kötü muameleyle maruz kalmaları ya da savaş, afet, suç ve ebeveyn kaybı gibi durumlarla güvenliklerinin risk altında olması halinde 'korunma ihtiyacı olan çocuklar' olarak tanımlanır (Hacıhasanoğlu-Aşıl ve Yıldırım, 2018; Uğurlu, 2022). Korunma ihtiyacı olan çocuğun güvenli bir ortamda barınma, yaşına uygun yeterli ve dengeli beslenme,

mevsimine uygun giyinme, gelişimine uygun eğitim alma, koruyucu, önleyici ve tedavi edici sağlık hizmetlerinden faydalanma gibi haklarına erişebileceği bir bakım alması gerekir. Korunma ihtiyacı olan çocuğun tüm haklarını kapsayan bir bakım alabilmesi ancak bütüncül ve tutarlı bir çocuk koruma politikası ile mümkün olabilir (Karataş, 2007). Bir çocuğun korunma gereksinimi içinde olduğunun belirlenmesi, çocuğu güvensiz bir ortamdan uzaklaştırmayı, aile destek hizmetleri sunmayı ve

Atf: Pak Güre, M. D., Aydeniz, Ü., & Uğurlu, Z. (2024). Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili çalışmalar: Sistematik bir inceleme. Sosyal Çalışma Dergisi, 8(2), 52-66. doi:10.70989/scd.1587368

haklarını ile güvenliğini korumak için gerekli yasal işlemleri başlatmayı kapsar. Sosyal hizmet uzmanları çocuk koruma sistemi içerisinde koruyucu/önleyici uygulamalar, çocuk ve ailesine yönelik destekleyici müdahaleler ve korunma ihtiyacı olan çocuğun haklarına erişimine yönelik savunuculuğu içeren profesyonel hizmetler sunmaktadır (Rosicky ve Northcott, 2016). Sosyal hizmet uzmanları korunma ihtiyacı olan çocuğa yönelik mesleki müdahalelerinde aracı, savunucu, eğitici, danışman/klinisyen, vaka yöneticisi, iş yükü yöneticisi, süpervizör/personel geliştirici, yönetici, sosyal değişim aktörü ve araştırmacı/değerlendirmeci rollerinden biri ya da birkaçını beraber kullanarak çocuğu ve ailesini desteklemektedir (Sheafor ve Horejsi, 2014).

Türkiye’de 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile korunma ihtiyacı olan ve suçla sürüklenen çocuklara yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler tanımlanmıştır. Kanun’a göre bunlar “danışmanlık, eğitim, sağlık, barınma ve bakım” tedbirlerinden oluşmaktadır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Türkiye’deki çocuk koruma sistemi kapsamında çocuğun korunma ihtiyacının tespiti sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarıyla gerçekleştirilmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocuğun bakım gereksinimi aile temelli bakım ya da kurum bakımı ile karşılanabilmektedir. Aile temelli bakım, sosyoekonomik destek ve koruyucu tedbirler, çocuğun biyolojik ailesi yanında sağlanabilir. Çocuğun bakımı için koruyucu aile temelli hizmetler ve evlat edinme süreçleri de bulunmaktadır. Gerekli durumlarda çocuk kurum bakımına da alınabilmektedir.

Kurum bakımında kalan çocuklar aile temelli bakım alan çocuklara kıyasla birçok bakımdan daha fazla risk altındadır. Kurum bakımı deneyimi olan çocukların terk edilme, dışlanma, duygusal yoksunluk, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları ile sosyal işlev bozuklukları yaşadıklarına yönelik pek çok çalışma bulunmaktadır (Yurteri Tiryaki ve Baran, 2015; Uğur ve Kaya-Kılıç, 2022). Kurum bakımında kalmış bireylerle yetişkinlik döneminde yapılan çalışmalarda, kuruluştan ayrıldıktan sonra bu bireylerin sağlıklı aile ilişkileri kurma, barınma, para yönetimi, işyerinde zorluklar, farklı boyutlarıyla şiddete maruz kalma ve gelecek kaygısı gibi sorunlar yaşadıkları görülmüştür (Garrido vd., 2016; Yanardağ, 2019).

Kurum bakımındaki çocukların eğitim hayatlarında da yaşadıkları birçok zorluk bulunmaktadır. Okul başarıları aile yanında yetişen çocuklara göre oldukça düşüktür (Baysal, 2017). Bu çocuklar okul arkadaşları, veliler ve

öğretmenler tarafından kimi zaman ‘yurt ve yuva çocuğu’ gibi damgalayıcı tutumlarla karşılaşmakta; bu kişilerin kendilerine acıma duygusu ile yaklaşmaları sonucunda sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bu dışlanma, çocukların yalnız kurum bakımında olan diğer çocuklarla sosyalleşmelerine ve böylece kendi aralarında gruplaşmalarına yol açmaktadır (Gökce, 2017; Trout, vd., 2008).

Kurum bakımının çocuklar açısından taşıdığı risklerin bilinmesine ve aile yanında alternatif bakım modelleri olmasına rağmen günümüzde halen korunma ihtiyacı olan çok sayıda çocuk kurum bakımı altında kalmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 19 Nisan 2024 tarihinde yayınladığı “İstatistiklerle Çocuk, 2023” raporuna göre kurum bakımı altında olan çocuk sayısı 14.435’tir. Rapora göre son bir yılda evlat edindirilen çocuk sayısı 637 ve koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısı 9806 iken aile yanına döndürülen çocuk sayısı 7706’dır. Raporda koruma altına alınmadan aile yanında desteklenen 160.647 çocuk olduğu bildirilmiştir (TUİK, 2024). Bu veriler koruma ihtiyacı olan çocukların bakımında halen yaygın olarak yönelinen modelin kurum bakımı olduğunu göstermektedir.

1.1. Aile Temelli Bakım

Kurum bakımı çocuğun fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal gelişimine yönelik olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Çocuklar için aile temelli bakımın kurum bakımından daha etkili olduğu ortaya konulmaktadır (Dozier vd., 2012). Geçtiğimiz birkaç yılda, küresel ve ulusal düzeyde aile temelli çocuk bakımının kurumsallaştırılması ve teşvik edilmesine yönelik vurgu artmıştır. 2019 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarının Geliştirilmesi ve Korunmasına ilişkin Genel Kurul Kararı üye devletleri, kaynakların ailelere ve toplum temelli hizmetlere yönlendirilmesi yoluyla çocukların kurum bakımına alınması yerine aile ortamında bakım ve korumanın sağlanabileceği alternatif bir bakım için ilerici eylemlerde bulunmaya teşvik etmiştir. Böylece, aile temelli bakımın uygulanması ve korunma ihtiyacı olan çocuklara aile ortamında gelişme fırsatı sağlayan alternatif bakım yöntemlerine yönelinmiştir. Aile temelli bakımda öne çıkan evlat edinme ve koruyucu aile gibi modellerin yanı sıra akraba, tanıdık veya komşu, herhangi bir ailenin resmi olmayan bakıcılığı, profesyonel koruyucu aile bakımı, evlat edinme işleminden önce evlat edinecek aile yanına geçici yerleştirme gibi alternatif bakım modelleri de yer almaktadır (Karataş vd., 2004).

1.2. Koruyucu Aile

Boşanma, anne-baba kaybı, suç öyküsü, ekonomik sorunlar, sağlık sorunları, ihmal ve istismar gibi çeşitli nedenlerle biyolojik ailesinin yanında bakılamayacak olan çocuğun bakımının başka bir ailenin yanında belirli bir süreliğine ve devlet koruması altında sürdürüldüğü bakım modeli ‘koruyucu aile’ olarak tanımlanmaktadır (Yıldırımalp ve Hız, 2018). Koruyucu aile olabilmek için gereken şartlar Koruyucu Aile Yönetmeliği’nde (2012) belirtilmiştir. Yönetmeliğe göre, koruyucu ailenin, *“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması ve Türkiye’de sürekli ikamet etmesi, 25-65 yaş aralığında bulunması, en az ilköğretim düzeyinde eğitim almış olması, düzenli gelire sahip olması, çocuğun annesi, babası ya da vasisi olmaması, eşlerden yaşı küçük olanla çocuk arasındaki yaş farkının on sekiz yaştan az olmaması”* gerekir. Uzmanlaşmış koruyucu aile ile geçici koruyucu ailenin *“lisans eğitimi almış veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana-baba eğitimleri, koruyucu aile birinci ve ikinci kademe eğitimlerini almış olması”* gerekir. Yönetmelik’te ayrıca *“çocuğun akrabaları ya da belli bir süredir devam eden ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulduğu yakın çevre ailelerden uygun olanlara koruyucu aile olma talepleri durumunda, yapılacak sosyal inceleme sonucuna göre yaş ve eğitim şartı aranmaz.”* ifadeleri geçmektedir.

Koruyucu Aile Yönetmeliği’nde akraba/yakın çevre, süreli, geçici ve uzmanlaşmış koruyucu aile modelleri tanımlanmıştır. Ancak uygulamaya bakıldığında akraba/yakın çevre ve süreli koruyucu aile modellerinin aktif olduğu görülmektedir. Türkiye’de koruyucu aile sisteminin gelişmesinin önünde “bireyci olmayan” toplum yapısı, koruyucu aile hizmeti ile ilgili bilgi eksikliği, dini ve kültürel çekincelerin olması, başka bir çocuğa bakım vermeye ilişkin kalıp inançlar ve ayrımcılık gibi bazı engellerin olduğu öne sürülmektedir (Erükçü Akbaş ve Öztürk, 2022). Uzmanlaşmış ve geçici koruyucu aile modellerinin Türkiye’de uygulanmamasının sonucu olarak çocuklar bir süreliğine de olsa kurum bakımına alınmak durumunda kalmaktadır. Kısa süreli dahi olsa kurum bakımı deneyiminin çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı tespit edilmektedir.

1.3. Evlat Edinme

Evlat edinmeye uygun çocukla evlat edinme şartlarını taşıyan birey veya aile arasında kurulan hukuki soy bağı ilişkisi “evlat edinme” olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 2013). Evlat edinme ile evlat edinilen çocuk, biyolojik

çocuğun sahip olduğu tüm hukuki haklara sahip olmaktadır. Evlat edinmeye ilişkin gerekli koşullar Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük (2009)’te belirtilmiştir. Tüzük’e göre evlat edinmenin gerçekleştirilmesi için *“çocuğun evlat edinen tarafından en az bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması, evlat edinmenin çocuğun yararına olması ve evlat edinmenin diğer çocuklarının yararlarının, hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi”* gerekmektedir. Evlat edinilen çocuğun *“ayurt etme gücü varsa rızasının alınması, anne ve babanın rızasının aranmadığı; ebeveyninin kim olduğu ve nerede yaşadığının bilinmediği, ayurt etme gücünden sürekli olarak yoksun olduğu veya çocuğuna karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmediği, durumlar dışında çocuğun anne ve babasının rızasının bulunması”* şartları aranır. Eğer eşler çocuğu birlikte evlat edinme talepleri varsa *“eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya her ikisinin de otuz yaşını doldurmuş bulunmaları”* koşullarının sağlanması gerekmektedir.

Evlat edinme sürecinde evlat edinen bireylerin yaşadıkları kimi sorunlar bulunmaktadır. Evlat edinen bireylerin evlat edinilen çocuğun biyolojik ebeveyni olmamaktan kaynaklı terkedilme, çocuk tarafından sevilme ve benimsenmeme korkuları, biyolojik ebeveynleri tarafından çocuğun geri alınabilmesi kaygısı, çocuğu sağlıklı bir şekilde büyütebilme ve mutlu edebilmeye ilişkin kaygı ortaya çıkmaktadır (Çetin, 2022). Evlat edinme sürecinde anne ve babanın rızasının aranmadığı durumlarda yürütülen hukuki işlemlerin farklılaşması bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da evlat edinmenin iptali ve çocuğun biyolojik ebeveynine geri döndürülmesi ile sonuçlanmaktadır. Anne ve babanın rızasının aranmaması davalarında özen yükümlülüğünün tespiti; sosyal hizmet uzmanı tarafından sosyal inceleme yapılarak, çocuğun ve ailesinin çevresi içinde birey yaklaşımı ile psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan bütüncül bir şekilde değerlendirilerek çocuğun yüksek yararına uygun karar verilmesi sağlanmalıdır (Karataş, 2020).

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme uygulamalarının tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır (Sütçü vd., 2023). Korunma ihtiyacı olan çocuklara bakım, eğitim ve sağlık hizmetlerini sunmayı amaçlayan, çocuk koruma sisteminin mihenk taşlarından olan Himaye-i Etfal Cemiyeti 1921 yılında Kurtuluş Savaşı sırasında kurulmuştur (Sarikaya, 2010). 1923 yılında Türkiye

Cumhuriyeti'nin kurulması, önemli sosyal ve hukuki reformları beraberinde getirmiştir. Çocuk refahı, daha geniş sosyal modernleşme çabalarının bir parçası olarak gündeme alınmıştır. 1926 yılında kabul edilen ve daha sonraki yıllarda yenilenen Türk Medeni Kanunu, resmi evlat edinme işlemlerinin temelini oluşturmaya başlamıştır. 1935 yılında “Çocuk Esirgeme Kurumu” olarak ismi değişen Himaye-i Etfal Cemiyeti, 1981 yılında sivil toplum kuruluşu statüsünden çıkarılarak kamu kurumu olarak çalışmalarına devam etmiştir (Elmacı, 2019). 1991 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun faaliyetleri Başbakanlığa bağlanmıştır.

Milenyumla beraber Türkiye’de çocuk koruma politikaları Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından belirlenenler de dahil olmak üzere uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmeye devam edilmiştir (Karatay, 2017). 2000’li yılların başında kurum bakımına alternatif olarak koruyucu aile bakımının faydaları giderek daha fazla kabul edilmiştir (Sayın ve Paslı, 2021). Türk Medeni Kanunu 2001 yılında önemli değişiklikler geçirerek daha kapsamlı bir yasal çerçeve sağlamıştır. Bu düzenleme evlat edinilen çocukların refahını sağlamaya yönelik daha net tanımları ve prosedürleri içermektedir (Yıldırım, 2017). 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu’nun çıkarılması, Türkiye’nin çocuk refahı sisteminde önemli bir gelişme olmuştur. Kanun, aile temelli bakımın kurum bakımından daha önemli olduğunu vurgulayarak, çocukların haklarını korumayı ve bakımları için yapılandırılmış bir çerçeve sağlamayı amaçlamıştır (Yolcuoğlu, 2009; Yılmaz ve Artan, 2023). Bu süreçte hükümet, sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte, bilinçlendirme kampanyaları ve eğitim programları aracılığıyla koruyucu aile bakımını teşvik etmeye devam etmiştir (Yazıcı, 2014). Koruyucu ailelere yönelik ekonomik teşvikler, eğitim ve destek hizmetlerinin kapsamı arttırılmıştır. Koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili hizmetler 2021 yılı itibari ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde sürdürülmektedir. Tüm bu süreçlerde çocuk koruma sisteminin önemli bir odağı olan koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili çalışmalar literatürde yer almaya devam etmiştir. Bu çalışma 2000-2023 yılları arasında koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili yapılan araştırmaların sistematik olarak

incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın alt amaçları kapsamında ise şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaların tanıtıcı verileri (yazar, başlık, yıl, araştırma metodolojisi ve deseni vb.) nelerdir?
- Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmalar hangi konularda yürütülmüştür?
- Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmalar hangi örneklemi kapsamıştır?
- Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmalarda hangi değerlendirme araçları kullanılmış ve hangi temel sonuçlara ulaşılmıştır?

Bu çalışmanın koruyucu aile ve evlat edinme konusunun literatürdeki durumuna ilişkin kapsamlı bir genel bakış sağlaması, mevcut politika, hizmet ve uygulamaların etkililiğinin değerlendirilmesi, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gereken alanların belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili gelecekteki araştırmalara ve politika geliştirme süreçlerine katkı sağlayacak bir kaynak olacağı ifade edilebilir.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Tasarımı

Türkiye’deki koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaların incelendiği bu çalışma, sistematik derleme olarak tasarlanmıştır. Sistematik derleme, belirli bir konuyla ilgili mevcut araştırmaların sonuçlarını sentezlemek ve analiz etmek için kullanılan kapsamlı ve yapılandırılmış bir yöntemdir. Bu araştırmalar seçilen konu ile ilgili çalışmaların özetlerinin tarafsız ve şeffaf biçimde sunulmasını amaçlamaktadır (Pollock ve Berge, 2018). Bu araştırma kapsamında yapılan inceleme ve raporlama süreci PRISMA (Sistematik Derlemeler ve Meta-Analizler için Tercih Edilen Raporlama Bileşenleri) protokolüne dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. PRISMA protokolü, sistematik derleme sürecinde şeffaflığı, tutarlılığı, doğruluğu ve eksiksizliği sağlamak için geliştirilen bir kılavuzdur (Sarkis-Onofre vd., 2021).

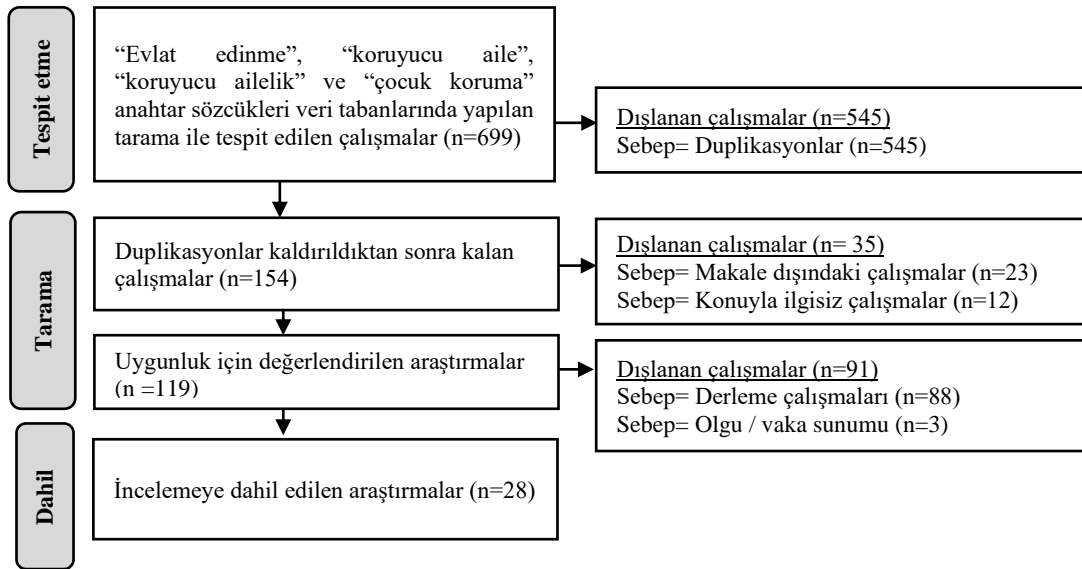
3.2. Veri Toplama Süreci

Bu çalışmada, 2000-2023 yılları arasında Türkiye’deki koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaları belirlemek için Google Akademik, TR Dizin, Dergipark, Türk Psikiyatri Dizin, Türk Medline, Asos Index ve SOBIAD veri tabanları taranmıştır. Tarama yapılırken “evlat edinme”, “koruyucu aile”, “koruyucu ailelik” ve

“çocuk koruma” anahtar sözcüklerinin Türkçe ve İngilizce karşılıkları kullanılmıştır. Araştırma kapsamında derleme türündeki makaleler, olgu/vaka sunumları, kitap/kitap bölümleri, bildiri sunumları, lisansüstü tezler, sistematik derleme/inceleme çalışmaları ile tam metnine erişim sağlanamayan çalışmalar dışlanmıştır.

Tarama sonucunda elde edilen çalışmaların PRISMA akış şemasına göre sınıflandırılması Şekil 1’de sunulmaktadır.

Şekil 1: Türkiye’de Koruyucu Aile ve Evlat Edinme ile İlgili Araştırmaların Taranmasına Dair Akış Şeması

3.3. Veri Analizi

Çalışma kapsamına alınan araştırmaların incelenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından ‘makale tarama çizelgesi’ geliştirilmiştir. Bu çizelge iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmalarla ilgili tanımlayıcı bilgilere (yazar, başlık, yıl, araştırma metodolojisi ve deseni, veri toplama araçları vb.) ilişkin kategoriler bulunmaktadır. İkinci bölümde ise araştırma kapsamında çalışan örneklemin niteliksel ve niceliksel özellikleri, konu ve araştırmalardan elde edilen sonuçlarla ilgili kategoriler yer almaktadır. PRISMA protokolü kapsamında araştırmaya dahil edilen çalışmalar veri tabanları aracılığıyla kaydedilmiş ve makale tarama

Tablo 1: Koruyucu Aile ve Evlat Edinmeye Yönelik Araştırmaları Tanımlayıcı Bulgular

Yıl	Sıklık	%
2005	1	3,6
2014	3	10,7
2015	1	3,6
2017	1	3,6
2018	1	3,6
2019	4	14,3
2020	6	21,4
2021	6	21,4
2022	2	7,1
2023	3	10,7

Araştırma kapsamında belirlenen anahtar sözcüklerin taranması sonucunda 699 çalışmaya ulaşılmıştır. Tekrarlayan çalışmaların (n=545) elenmesinin ardından makale türü dışında kalan ve konu ile ilgisi olmayan diğer çalışmalar (n=35) da çıkarılmıştır. Uygunluk için değerlendirilen 119 çalışma içerisinde yer alan derleme (n=88) ve olgu / vaka sunumu (n=3) çalışmalarının da kapsam dışı tutulmasının ardından 28 araştırma makalesi incelemeye dahil edilmiştir.

çizelgesi üzerinden gerekli bilgiler işlenmiştir. Oluşturulan çizelge kapsamında araştırmalarla ilgili tanıtıcı bilgiler SPSS’e aktarılmış ve betimsel istatistikler oluşturulmuştur. Araştırmalardan elde edilen sonuçları içeren diğer bulgular ise tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

4. Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgular; tanımlayıcı bilgiler, ailelerle ve çocuklarla yapılan araştırmalar, koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik motivasyona dair araştırmalar ile profesyonellerin görüşlerine dair araştırmalar başlıkları çerçevesinde aktarılmıştır.

Araştırma Deseni		
Nitel	16	57,1
Nicel	10	35,7
Karma	2	7,1
Veri toplama yaklaşımı		
Yüz yüze derinlemesine görüşme	16	57,1
Ölçek ve/veya anket uygulaması	9	32,1
Yüz yüze derinlemesine görüşme ve ölçek ve/veya anket uygulaması	2	7,1
Dosya taraması	1	3,6
Çalışma / örneklem grubu*		
Koruyucu ve evlat edinen aileler	15	39,5
Koruyucu aile yanında olan ve/veya evlat edinilmiş olan çocuklar	8	21,1
Çocuk koruma alanındaki profesyoneller	6	15,8
Biyolojik çocuklar	4	10,5
Kurum bakımından koruyucu aileye geçen yetişkinler	3	7,8
Kurum bakımında kalan çocuklar	1	2,6
Evlat edindiren aileler	1	2,6

*Araştırmalar birden fazla çalışma grubunu içerebilmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen tanımlayıcı bulgular Tablo 1'de yer almaktadır. Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik araştırmalar 2005 yılından bu yana giderek artış göstermiştir. Bu alandaki en fazla çalışma 2020 ve 2021 yıllarında yayınlanmıştır. Bu araştırmaların %57,1'i nitel, %35,7'si nicel ve %7,1'i karma desende tasarlanmıştır. Bunlar arasında bir deneysel desen ve bir dosya taramasını içeren retrospektif araştırma bulunmaktadır. Nitel araştırmaların tamamı yüz yüze derinlemesine görüşme; nicel araştırmaların tamamı ise

ölçek ve/veya anket uygulaması tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaların yapıldığı örneklem koruyucu ve evlat edinen aileler (%39,5), koruyucu aile yanında olan ve/veya evlat edinilmiş çocuklar (%21,1), çocuk koruma alanında çalışan profesyoneller (%15,8), biyolojik çocuklar (%10,5), kurum bakımından koruyucu aileye geçen yetişkinler (%7,8), kurum bakımında kalan çocuklar (%2,6) ve evlat edindiren ailelerden (%2,6) oluşmaktadır.

Tablo 2: Koruyucu Aile ve Evlat Edinmeye Yönelik Motivasyona Dair Araştırmalar

Yazar ve Yıl	Amaç	Örneklem	Değerlendirme Araçları
Bilican Gökkaya, 2014	Sivas'taki ailelerin koruyucu aile olma motivasyonlarının incelenmesi	20 Koruyucu aile	Soru formu
Gökce, 2017	Evlat edinmede toplumsal direnç kaynaklarının incelenmesi	Evlat edinilmiş kadın ve erkek, kurum gönüllüsü	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Tezel vd., 2018	Kırıkkale'deki ailelerin koruyucu aile olma motivasyonlarının incelenmesi	Biyolojik çocuğa sahip olan ve olmayan 20 aile	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Çayır, 2020	Kurum bakımında kalmış olan yetişkinlerin koruyucu aile ve evlat edinmeyle ilişkili görüşlerinin incelenmesi	Çocukluk döneminde koruma altına alınmış 20 birey	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Soyer & Akca, 2021	Isparta'daki ailelerin koruyucu aile olma motivasyonlarının incelenmesi	7 Koruyucu aile	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Kınık, 2021	Koruyucu aile olmada kültürün etkisinin incelenmesi	15 Koruyucu aile	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Demirbaş vd., 2021	Koruyucu aileliğe yönelik tutumların incelenmesi	10 akademik, 9 idari personel	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Yıldırım, 2022	Akrabaların çocuklarını evlat edinme taleplerinin incelenmesi	Evlat edinen ve evlat edindiren 15 akraba	Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik motivasyonları inceleyen araştırmalar Tablo 2'de yer almaktadır. Bilican Gökkaya (2014a) Sivas, Tezel vd. (2018) Kırıkkale, Soyer ve Akca (2021) Isparta örneklerinde koruyucu aile olma motivasyonlarını ele almışlardır. Bu araştırmaların sonuçları ailelerin biyolojik yollarla çocuk sahibi olamamaları, istedikleri cinsiyette (kız / erkek) çocuk sahibi olamamaları, yardıma ve korunmaya ihtiyaç duyan çocuklara yardım etme ve sorumluluk alma isteği

duymaları, yakın çevrelerindeki bireylerin koruyucu aileliği desteklemeleri ve önermeleri, koruyucu ailelere her ay düzenli olarak ücret verilmesiyle ailenin ekonomik yönden desteklenmeleri motivasyon kaynakları olarak ortaya konulmuştur. Çayır (2020) ve Kınık (2021) ise koruyucu aile olma motivasyonlarında bireylerin kendilerinin çocukluk döneminde koruma altına alınmış olmalarının ve dini değerlerin önemli olduğunu ifade etmiştir.

Bu alandaki diğer çalışmalarda evlat edinmeye yönelik toplumsal dinamiklere odaklanılmıştır. Gökce (2017) tarafından yapılan çalışmada evlat edinme kararında dini inanışlara, evlat edinilen çocukların damgalanmasına, soy bağının değişmesine ve miras hakkına yönelik tutumlar ortaya konulmuştur. Yıldırım (2022) ise çocuğu olmayan çiftlerin akrabalarının (özellikler kardeşlerinin) çocuklarını kendilerine verme taleplerine ilişkin tercih edilmesidir.

motivasyonlarını incelemiştir. ‘Sipariş çocuklar’ veya ‘açık evlat edinme’ olarak adlandırılan bu durumun altında çiftin çocuğunun olmaması, soyun devam etmesi, mirasın korunması ve akrabalar arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin olduğu ifade edilmiştir. Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik motivasyonları içeren tüm araştırmalarda öne çıkan nokta, kız çocuklarının ve bebeklerin daha çok

Tablo 3: Koruyucu Aile ve Evlat Edinmeye Yönelik Ailelerle Yapılan Araştırmalar

Yazar ve Yıl	Amaç	Örneklem	Değerlendirme Araçları
<i>Ailelerin yaşadıkları sorunlara dair araştırmalar</i>			
Bilican Gökkaya, 2014b	Koruyucu ailelerin sorunlarının ve baş etme tarzlarının belirlenmesi	20 Koruyucu aile	Soru formu
Daşbaşı, 2015	Koruyucu aile uygulamasının koruyucu aile ve biyolojik çocuklar tarafından değerlendirilmesi	16 Koruyucu aile ve biyolojik çocuklar	Ebeveyn ve çocuklar için yarı yapılandırılmış görüşme formu
Certel, 2019	Koruyucu ailelerin sorunlarının belirlenmesi	35 Koruyucu ebeveyn	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Tekin & Sayın, 2019	Çocukluk döneminde koruyucu ailede kalan yetişkinlerin koruyucu aileliğe yönelik bakış açılarının incelenmesi	Kurum bakımından koruyucu aileye geçen 10 birey	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Yıldırım alp & Hız, 2020	Denizli’deki koruyucu ailelerin sorunlarının belirlenmesi	35 Koruyucu aile	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Avcı vd., 2021	Evlat edinmiş ve koruyucu ailelerin bebek ve küçük çocuklarıyla ilgili eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi	11 Evlat edinen ve koruyucu aile	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Kitiş & Söylemez, 2021	Koruyucu ailelerde ebeveyn-çocuk bağlanma ilişkisine odaklanan müdahale programının uygulanması	3-6 yaş arasındaki çocuğun koruyucu ailesi olan altı aile	Yarı yapılandırılmış görüşme formu, Çocuk Davranış Ölçeği, Bağlanma Öykü Tamamlama Testi ve Oyun Değerlendirme
Tanrıverdi, 2022	Koruyucu ailelerin bakım sürecindeki duygusal emeğinin ve duygu yönetiminin ortaya konulması	310 koruyucu aile (nicel boyut) 18 koruyucu aile (nitel boyut)	Soru formu, Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Ayhan & Şaşman Kaylı, 2023	Koruyucu aile modelinin duygusal emek ve ekonomik tutum boyutunun ortaya konulması	30 Koruyucu anne	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Doğan & Özkan, 2023	Almanya’daki Türk koruyucu ailelerin gençlik dairelerine ilişkin deneyimlerinin incelenmesi	Almanya’da yaşayan 16 Türk koruyucu aile	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
<i>Ailelerin özelliklerine dair araştırmalar</i>			
Yiğitoğlu vd., 2020	Koruyucu aile olan bireylerin kişilik özelliklerine dair profillerinin belirlenmesi	124 Koruyucu ebeveyn	Anket formu, Beş Faktör Kişilik Ölçeği
Gökçeimam vd., 2020	Evlat edinme talebi olan ve çocuk sahibi olmayı düşünmeyen bireylerin bağlanma, mizaç, dürtüsellik ve rezilyans karakteristiklerinin karşılaştırılması	Evlat edinme talebi olan 47 birey ile çocuk sahibi olmayı düşünmediğini ifade eden 46 birey	Sosyodemografik veri formu, TEMPS-A, Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik ailelerle yapılan araştırmalara dair bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır. Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik ailelerle yapılan araştırmaların çoğunluğu yaşanan sorunlara odaklanmaktadır. Bilican Gökkaya (2014b), Daşbaşı (2015), Yıldırım alp ve Hız (2020), Certel (2019) ve Avcı vd. (2021) bu ailelerin psikososyal ve ekonomik yönden sorun yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu sorunların başında koruyucu aile bakım sisteminin karmaşıklığı gelmektedir. Koruyucu aile hizmetlerinin yeterince

bilinmemesi, koruyucu aile olmaya dair hukuki ve bürokratik süreçlerin uzun olması, yeterince denetim yapılmaması, çocuğun sağlığı ve seyahat edebilmesi gibi konular hakkında ailenin inisiyatif alabilmesine yönelik sınırlamalar zorluk yaratmaktadır. Psikososyal sorunlar arasında koruyucu ebeveynlerin ve kardeşlerin ihmal, istismar veya travma geçmişine sahip olan çocuklarla bağ kurmada ve uyum sağlamada zorlanmaları, koruyucu aile olmaya yönelik eğitimlerin kısıtlı olması, biyolojik aile ve diğer kardeşlerle olan ilişkilerin düzenlenmesinin güçlük

yaratması yer almaktadır. Gelişimsel açıdan çocukların buldukları dönemin özellikleriyle ilgili ailelerin bilgilendirilmeye ihtiyaç duydukları bu çalışmalarda vurgulanmaktadır. Ekonomik sorunlar açısından ise ailelere verilen maddi desteğin çocuğun eğitim, sanat ve spor gibi sosyokültürel gereksinimlerini karşılamada yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Aileler yaşadıkları tüm bu sorunlar karşısında danışmanlık alabilecekleri ve desteklenebilecekleri hizmetlerin hem niteliksel hem de niceliksel olarak kısıtlı olduğunu belirtmektedir. Koruyucu aile hizmetlerini Doğan ve Özkan (2023) ise Almanya'daki Türk aileleri örneğinde ele almıştır. Bu çalışmada göçmen çocukların koruyucu aile hizmetlerine alınmasında ayrımcılık yapılmadığı ve bu hizmetlerde çalışan personelle olumlu ilişkiler kurulduğu ifade edilmiştir.

Tanrıverdi (2022) ve Ayhan ve Şaşman Kaylı (2023) duygusal emek perspektifinden koruyucu ailelere odaklanmaktadır. Bu çalışmalarda ailelerin uyum süreçlerinde zorlandıkları, korku ve anksiyete gibi duyguların yaşandığı, çocuklara yönelik özenli davranışlar geliştirmeyi, bağ kurmayı ve onları korumayı önemsedikleri, yoğun duygusal emek sarf ettikleri ve bu süreçte psikososyal desteğe ihtiyaç duydukları ortaya konulmaktadır. Tekin ve Sayın (2019) bu ailelerde yaşanan sorunları çocukluk döneminde koruyucu aile yanında kalmış olan bireylerin bakış açısıyla ortaya

koymaktadır. Bu çalışmada katılımcıların çoğunluğunun biyolojik ebeveynlerine dair bilgilerinin kısıtlı olduğu, çocukluk döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları, koruyucu aile yanında yetiştiklerini geç yaşta ve uzman desteği olmaksızın öğrendikleri ifade edilmektedir.

Koruyucu ailelerin yaşadıkları bu sorunların çözülmesi amacıyla deneysel desende tasarlanmış bir araştırma dikkat çekmektedir. Kitiş ve Söylemez (2021) tarafından gerçekleştirilen 3-6 yaş arasındaki çocukların koruyucu ailelerini içeren on dört oturumu içeren müdahale programında ebeveynlik becerilerinde ve çocukların oyun oynama kapasitelerinde önemli gelişmeler olduğu raporlanmıştır.

Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik ailelerle yapılan araştırmaların diğer odağı bu aileleri oluşturan bireylerin sosyodemografik özellikleri ile ilgilidir. Yiğitoğlu vd. (2020) çalışmasında koruyucu ebeveynlerin geçimlilik / uzlaşılabilirlik, sorumluluk / öz disiplin ve deneyime açıklık ile ilişkili kişilik özelliklerinin öne çıktığını ortaya koymuştur. Gökçeimam vd. (2020) ise evlat edinmek isteyen aile üyelerinde aşırı duygusal (hipertimik) mizaç, güvenli bağlanma örüntüsü ve yüksek psikolojik dayanıklılık olduğunu raporlanmıştır. Çocuk sahibi olmayı düşünmeyen aile üyelerinde ise depresif ve kaygılı mizaç özelliklerinin öne çıktığı, kaçınan bağlanma örüntüsü ile anksiyetenin yüksek olduğu belirtilmiştir.

Tablo 4: Koruyucu Aile ve Evlat Edinmeye Yönelik Çocuklarla Yapılan Araştırmalar

Yazar ve Yıl	Amaç	Örneklem	Değerlendirme Araçları
Üstüner vd., 2005	Koruyucu ailedeki çocukların davranışsal ve duygusal sorunlarının çok yönlü olarak incelenmesi	Koruyucu ailedeki 39, kurum bakımındaki altındaki 62 ve öz ailesi yanındaki 62 çocuk	Ailelere "Koruyucu Aile Görüşme Formu" ve "6-18 Yaş Çocuk ve Gençlerde Davranış Değerlendirme Ölçeği", öğretmenlere "6-18 Yaş Çocuk ve Gençler için Öğretmen Bilgi Formu" ve gençlere "11-18 Yaş Grubu Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği" Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği, Okul Çağı Çocukları için Mizaç Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği, Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği
Altınoğlu Dikmeer vd., 2014	Evlat edinilmiş ve biyolojik ailesi yanında yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunlarının, bağlanma örüntülerinin ve çocuk yetiştirme biçimlerinin karşılaştırılması	61 evlat edinilmiş çocuk ve yaş/cinsiyet bakımından eşleştirilmiş biyolojik ailesi yanındaki 62 çocuk ve bu çocukların anne-babaları	Soru formu
Yulaf & Gümüştas, 2019	Kurum bakımında olan ve evlat edinilen çocuk ve ergenlerin ruhsal bozukluklar açısından değerlendirilmesi	Evlat edinilmiş olan 31 ve kurumda kalan 57 çocuk ve ergen	Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği
Gülay Ogelman & Özyürek, 2020	Koruyucu ve biyolojik ailedeki çocukların ego sağlamlıklarının incelenmesi	Koruyucu aileye ve biyolojik aileye sahip 5-6 yaşındaki 126 çocuk	

Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik çocuklarla yapılan araştırmalar Tablo 4'te yer almaktadır. Bu araştırmalar çoğunlukla duygusal ve davranışsal sorunlara

odaklanmaktadır. Üstüner vd. (2005) kurum bakımındaki çocuklarda koruyucu aile ve biyolojik aile yanında yaşayan çocuklara kıyasla davranışsal sorunların daha sık görüldüğünü, koruyucu ailedeki çocukların yeniden

kurum bakımına döndürülmeye ilgili yoğun korku yaşadıklarını, parmak emme, ağlama ve altını ıslatma gibi regresif davranışların olduğunu ortaya koymuştur. Altınoğlu Dikmeer vd. (2014) çocukların duygusal ve davranışsal sorunları ile bağlanma düzeylerini ele aldıkları araştırmalarında çocuğun evlat edinildiğini öğrenme yaşının artmasıyla sorun yaratan davranışların da arttığını ifade etmiştir. Yulaf ve Gümüştaş (2019) çocuk psikiyatrisi polikliniğine başvuru yapmış olan evlat edinilen ve kurumda kalan çocukların dosyalarını inceledikleri retrospektif araştırmalarında, kurum

bakımındaki çocuklarda davranım bozuklukları, depresyon, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun (DEHB); evlat edinilen çocuklarda ise anksiyete bozukluğunun yaygın olarak görüldüğünü raporlamışlardır. Gülay Ogelman ve Özyürek (2020) ise biyolojik ailede yetişen çocukların koruyucu ailedeki çocuklara kıyasla ego sağlıklarının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Koruyucu ailedeki çocukların değişen yaşam koşullarındaki stres etkenleriyle baş edebilme ve uyum sağlayabilme becerilerinin görece daha düşük olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 5: Koruyucu Aile ve Evlat Edinmeye Yönelik Profesyonellerin Görüşlerine Dair Araştırmalar

Yazar ve Yıl	Amaç	Örneklem	Değerlendirme Araçları
Aslantürk & Koç, 2019	Sosyal hizmet öğrencilerinin evlat edinme yoluyla kurulmuş tek ebeveynli aileler hakkındaki görüşlerinin incelenmesi	156 Sosyal hizmet öğrencisi	Soru formu
Dal & Akbaş, 2020	Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinde sivil toplum kuruluşlarının rolünün değerlendirilmesi	15 farklı sivil toplum kuruluşundan 18 uzman	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Erbay & Çalış, 2021	Koruyucu aile hizmetlerinin bu alanda çalışan uzmanların gözüyle değerlendirilmesi	12 Sosyal hizmet ve klinik psikoloji akademisyeni ve STK çalışanı	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Arslan Özdemir & Duyan, 2023	Sosyal hizmet öğrencilerinin LGBTİ+ bireylere ve eşcinsel evlat edinmeye yönelik tutumlarının belirlenmesi	239 Sosyal hizmet öğrencisi	Soru formu, Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği

Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik çocuk koruma alanında çalışan profesyonellerin görüşlerini inceleyen çalışmalar Tablo 5’te gösterilmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar çoğunlukla sosyal hizmet ve psikoloji alanındaki akademisyenler, sivil toplum örgütü çalışanları ve öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Bu alandaki uzmanlarla yapılan araştırmalarda (Dal ve Akbaş, 2020; Erbay ve Çalış, 2021) koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili hizmetlerin yeterince bilinmediği, tanıtımının yapılmasında eksikliklerin olduğu, toplumdaki sosyal ve kültürel sebeplerin koruyucu aile ve evlat edinme uygulamalarında sorunlara yol açtığı, bu ailelere yönelik hem psikososyal hem de ekonomik desteklerin artırılması gerektiği raporlanmıştır. Sosyal hizmet öğrencileriyle yapılan araştırmalarda (Aslantürk ve Koç, 2019; Arslan Özdemir ve Duyan, 2023) ise koruyucu aile ve evlat edinme alanındaki mesleki uygulamalara ilişkin tutumlar ele alınmıştır. Sosyal hizmet öğrencilerinin hem tek ebeveynli ailelere hem de LGBTİ+ bireylere ve eşcinsel evlat edinmeye yönelik görüşleri incelenmiştir. Bu çalışmalarda öğrencilerin heteronormatif aile örüntülerinin evlat edinme ve koruyucu aile için görece daha uygun olduğunu düşündükleri ortaya konulmuştur.

5. Tartışma

Türkiye’deki koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaların incelendiği bu sistematik derleme çalışmasında 28 makale ele alınmıştır. Bu çalışmaların betimleyici özelliklerine bakıldığında ilk olarak araştırma sayılarının yıllar içerisinde arttığı görülmektedir. Bu durum, koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik araştırmacılarındaki farkındalığın ve ilginin arttığı biçiminde düşünülebilir. Bu artış benzer biçimde Türkiye’de yapılan lisansüstü tez sayılarında da görülmektedir. Delibaş ve Kızıler (2023) koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik tezlerin yıllar içerisinde arttığını ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında araştırmacıların koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili konuların önemine odaklandığı ve bunların politika, uygulama ve toplumsal refah üzerindeki potansiyel etkilerinin giderek daha fazla öne çıktığı düşünülebilir.

Koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaların ağırlıklı olarak nitel metodoloji ile yürütüldüğü görülmektedir. Bu yaklaşım, koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili süreçlerde yer alan bireylerin ve çocuk koruma alanındaki profesyonellerin deneyimlerinin, bakış açılarının, duygularının, düşüncelerinin ve anlatılarının anlaşılmasına odaklandığını göstermektedir. Derinlemesine görüşme tekniği ile sürdürülen veri

toplama süreci, bu hassas konuların doğasında bulunan karmaşıklıkları ve öznel anlamları keşfetmek için sıklıkla kullanılmıştır. Patton'ın (2010) da ifade ettiği gibi bu yaklaşım, mevcut anlayışların derinliğine öncelik verme yönündeki çabalarla beraber, çocuk refahı gibi karmaşık sosyal bağlamlarda sosyal hizmet müdahalesi yapabileme ve politika oluşturma için detaylı bilgiler elde etme imkânı yaratmıştır. Koruyucu aile ve evlat edinme alanında nitel araştırma yaklaşımlarıyla beraber nicel metodolojide yürütülen çalışmalar da bulunmaktadır. Genellikle tarama modelinde yapılan bu araştırmalar koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik ele alınan konuların mevcut durumunun ortaya konulması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Nitel ve nicel yaklaşımların bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırmalarına da rastlanmaktadır. Rock vd. (2015) da belirttiği üzere, bu yaklaşım koruyucu aile ve evlat edinme dinamiklerine ilişkin daha kapsamlı bir anlayışın elde edilmesi için gereklidir.

Koruyucu aile olan ve/veya evlat edinen bireyler ile bu ailelerin yanında bakım verilen ve/veya evlat edinilmiş çocukların örneklem/çalışma gruplarında yer aldığı araştırmaların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımın bu ailelerdeki dinamikleri ve deneyimleri anlamak için önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber, kardeşler arasındaki ilişkileri ele alan araştırmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Evlat edinme ve koruyucu aile olma sürecinde kardeşler arasındaki ilişkilerin hem çocuk refahı hem de aile işlevselliği açısından oldukça kritik olduğu literatürdeki araştırmalarda belirtilmektedir (Jones, 2016; Meakings vd., 2017; Selwyn, 2019). Kardeşler arasındaki ilişkiler çocukların gelişiminde hayati bir rol oynamakta; duygusal destek, arkadaşlık ve aidiyet duygusu sağlamaktadır (Farr vd., 2016). Özellikle koruma ve bakım altına alınan çocuklarda kök ailelerinin çeşitli sorunlar (aile içi şiddet, çocuğa bakım vermeme, alkol/madde kullanımı, suç geçmişi, yoksulluk vb.) yaşadığı düşünüldüğünde koruyucu aile ve evlat edinme bağlamında kardeşler arasındaki ilişkiler, çocukların refahı ve uyumu açısından daha da önemli hale gelmektedir (Hunsley vd., 2021).

Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik bireylerin motivasyonlarını inceleyen çalışmaların sonuçlarında infertilite en yaygın sebep olarak görülmektedir. İnfertilitenin çocuk sahibi olmak isteyen bireyler ve çiftler için derin duygusal, psikolojik, sosyal ve ekonomik etkileri bulunmaktadır (Feast, 2010; Bennett, 2018). Biyolojik yollarla çocuk sahibi olmama hüznü, çaresizlik, suçlama, yetersizlik veya utanç gibi duygulara yol

çıkabilmektedir (Bekaroğlu, 2018; Akgül, 2023). Bu durum çiftleri çocuk sahibi olmak için alternatif seçenekler aramaya yöneltebilmektedir (Koçoğlu, 2019; Duran, 2021). Bu konudaki bir diğer motivasyon ise korunma gereksinimi olan çocuklara (ki bu çocuklar genellikle bebekler ve kızlar olmaktadır) yardım edilmesi yönündedir. Aile üyelerinin kendilerinin de çocukluk döneminde koruma altına alınmış olmaları da koruyucu aile olma veya evlat edinme motivasyonunu arttırmaktadır. Aynı zamanda bu tutum, toplumsal açıdan koruyucu aile olmaya ve evlat edinmeye yönelik olumlu algılar çerçevesinde de desteklenmektedir. Literatürdeki çalışmalarda da benzer biçimde evlat edinme ve koruyucu aile olmaya ve çocukların korunmasına yönelik sosyal dinamiklerin bu alandaki motivasyonu artırdığı (Yolcuoğlu, 2009; Karatay, 2017; Karataş, 2020); bilgi eksikliği, miras ile ilgili çatışmalar, dini inanışlar vb. gibi toplumsal direnç kaynaklarının ve ailelerin yaşadığı ekonomik zorlukların ise olumsuz etki yarattığı ifade edilmektedir (Karatay, 2007; Erdal, 2014; Gökce, 2017; Akbaş ve Öztürk, 2022).

Araştırmaların yoğunlaştığı bir diğer konu, koruyucu ve/veya evlat edinen ailelerin yaşadıkları sorunlardır. Ailelerin bu alandaki bilgilerinin sınırlı olması, hukuki süreçlerin uzun ve karmaşık olması araştırma sonuçlarına yansımaktadır. Literatürdeki çalışmalarda da geçmişten günümüze kadar benzer sorunların yaşandığı ortaya konulmaktadır (Özbesler, 2009; Erbay ve Çalış, 2021; Kaymakçı, 2021). Bu bulgu ışığında, koruyucu aile ve evlat edinme süreçlerine ilişkin farkındalık çalışmalarının geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Psikososyal sorunlar da koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmalarda ele alınmıştır. Ailelerin ve çocukların uyum sürecinde zorlanmaları, ebeveynlerin çocukların gelişimsel dönemleri ile ilgili daha fazla bilgi edinme gereksinimi içinde olmaları, biyolojik kardeşle ilişkilerin nasıl düzenleneceği ile ilgili kaygıların yaşanması bunların başında gelmektedir. Literatürdeki çalışmaların sonuçları (Osborne ve Alfano, 2011; Leve vd., 2012) ile bu bulgu değerlendirildiğinde, ailelerin ve çocukların uyum süreci boyunca ve sonrasında desteklemeyi amaçlayan çok yönlü bir yaklaşım ile ele alınmaları gerektiği görülmektedir. Koruyucu aile olma sürecinin öncesinde ve sonrasında destek hizmetlerinin sağlanması uyumla ilgili zorlukların aşılmasına yardımcı olabilir. Bu hizmetler danışmanlık, ebeveynlik eğitimi, biyolojik kardeşlerle sağlıklı ilişkiler sürdürme konusunda psikoeğitim vb. gibi çok yönlü müdahaleleri içerebilir. Son olarak, ailelerin ekonomik açıdan zorluk yaşadıkları ve ailelere verilen maddi

desteğin yeterli olmadığı araştırmalarda ortaya konulmuştur. Bu açıdan bakıldığında ise literatürde de benzer biçimde belirtildiği üzere (Küsmez, 2020; Ayhan ve Şaşman Kaylı, 2023) yeterli ekonomik desteğin ailenin geçimine ve de dolayısıyla da çocuğun refahının artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik çocuklarla yapılan araştırmalar daha çok psikolojik ve davranışsal sorunlarla ilişkilidir. Bu çocuklarda depresyon, DEHB, anksiyete bozukluğu görülme sıklığının arttığı, korum bakımın dönmekle ilgili korku ve kaygı yaşadıkları, bu nedenle gelişimsel gerilikler gözlemlendiği ortaya konulmaktadır. Bu çalışmaların sonuçları literatürdeki araştırmalarla benzerlik göstermekte olup (Engler vd., 2022; Brodzinsky vd., 2022); bunlara dayalı olarak çocukların refahını ve gelişimini destekleyecek bütünsel ve travma bilgili yaklaşımı içeren müdahalelerin geliştirilmesi önerilebilir. Çocuk ruh sağlığı hizmetlerine erişimin artırılması çocukların ruhsal açıdan desteklenmelerine ve dayanıklılık geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Araştırmaların yapıldığı bir diğer örneklem grubu ise çocuk koruma alanında çalışan profesyonellerdir. Bu araştırmaların sonuçları profesyonellerin Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ilgili olarak politikaların bu alandaki uygulamaları arttıracak biçimde geliştirilmesi, çocukların ve ailelerin psikososyal ve ekonomik yönlerden desteklenmeleri ve toplumsal farkındalığın artırılması gerektiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ilgili olarak politikaların 1960’lı yıllardan beri sosyal hizmetlere ilişkin yasal ve kurumsal bağlamda gelişmeye devam ettiği görülmektedir. Profesyonellerin görüşlerinden de yola çıkılarak, mevcut durumda koruyucu aile ve evlat edinme alanında geliştirilmesi gereken politikaların, programların ve hizmetlerin olduğunu söylemek olanaklıdır. Buradan hareketle, koruyucu aile ve evlat edinme sürecinde yer alan hem çocuklar hem de aileler için kapsamlı psikososyal ve ekonomik destek programlarının uygulanması, bu alanda sosyal farkındalığın artırılması, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki iş birliğinin teşvik edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaların belirlenen kriterler açısından içerik analizinin yapılmasını amaçlayan bu çalışmada PRISMA protokolüne dayalı olarak gerçekleştirilen analiz

sonucunda 28 makale incelenmiştir. Bu makalelerin 2005 yılından itibaren artış gösterdiği, çoğunluğunun nitel araştırma deseninde yapıldığı, örneklemelerin / çalışma gruplarının koruyucu aile ve/veya evlat edinen aileler, biyolojik çocuklar, koruyucu aile yanında olan ve/veya evlat edinilmiş çocuklar çocuk koruma alanında çalışan profesyonelleri içerdiği ortaya konulmuştur.

Araştırmalar konularına göre dört başlık altında ele alınmıştır. Bunlar; koruyucu aile olmaya veya evlat edinmeye yönelik motivasyonlar, aileler ve çocuklarla yapılan araştırmalar ve çocuk koruma alanındaki profesyonellerin bu alandaki uygulamalara ilişkin görüşleri olarak sıralanmıştır. Koruyucu aile olmaya veya evlat edinmeye yönelik motivasyonlar arasında infertilite, korunma ihtiyacı olan çocuklara yardım etme ve toplumsal açıdan koruyucu aile olmaya veya evlat edinmeye yönelik olumlu algılar bulunmaktadır. Ailelerle yapılan çalışmalarda koruyucu aile ve evlat edinme sürecine uyum sağlamakta zorlandıkları, psikososyal desteğe ihtiyaç duydukları, ailelere verilen ekonomik desteğin artırılması gerektiği ortaya konulmaktadır. Çocuklarla yapılan araştırmalarda depresyon, kaygı, DEHB ve regresyon yaşama gibi duygusal ve davranışsal sorunların olduğu raporlanmaktadır. Çocuk koruma alanındaki profesyonellerin görüşleri ise koruyucu aile ve evlat edinmeye yönelik politikaların bilgilendirme, aileyi psikososyal açıdan güçlendirme ve farkındalığı artırma yönünde geliştirilmesini içermektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Koruyucu aile ve evlat edinme ile ilgili araştırmaların ebeveynler, biyolojik çocuklar, kardeşler, geniş aile, okul ekosistemi, sağlık sistemi vb. gibi daha geniş sosyal bağlamları içerecek biçimde artırılması,
- Çocukların korunma altına alınma gerekçeleri ile ilgili veri sistemlerinin geliştirilmesi,
- Koruyucu aile ve evlat edinme bağlamında kardeş ilişkilerinin ve bunun çocuk gelişimi ve aile dinamikleri üzerindeki etkisinin araştırılması,
- Uzun süre koruyucu aile yanında yaşamış ya da evlat edinmiş çocuk ve gençlerin deneyimlerinin incelenmesi,
- Koruyucu aile ve evlat edinme sürecinde danışmanlık, ebeveyn desteği ve eğitim programları, çocuklara yönelik psiko eğitim programları, hukuki destek vb. gibi müdahalelerin etkinliğinin değerlendirilmesi,

- Koruyucu aile ve evlat edinme süreçlerinde yer alan çocukların ve ailelerin zaman içinde yaşadıkları farklı konulardaki (örneğin çocuk gelişimi, aile dinamikleri vb.) deneyimleri takip etmek için boylamsal çalışmaların yürütülmesi,
- Koruyucu aile ve evlat edinme alanında farklı kültürel bağlamları içeren araştırmaların (örneğin, farklı kültürlerdeki çocukların ve ailelerin ihtiyaçları) yapılması,
- Türkiye'deki ve dünyadaki mevcut koruyucu aile ve evlat edinme politikalarının farklı somut göstergeler çerçevesinde analiz edilmesi,
- Koruyucu ailelik sisteminin yurtdışı örnekleri ile karşılaştırılması ve farklı koruyucu ailelik modellerinin Türkiye'ye uyumunun incelenmesi,
- Koruyucu aile ve evlat edinme alanında çalışan hukuk, sağlık, eğitim, istihdam, adalet sistemi, sosyal hizmetler vb. gibi farklı branşlardaki profesyonellerin görüşlerinin incelendiği araştırmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akgül, İ. (2023). İnfertil bireylerin sorunları ve sosyal hizmet müdahalesi. *Hakkari Review*, 7(1), 144-161.
- Akyüz, E. (2013). Çocuk hukuku: Çocukların hakları ve korunması. Ankara: Pegem Akademi.
- Altınoğlu-Dikmeer, İ., Erol, N., & Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyn ile yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234-43.
- Arslan Özdemir, E., & Duyan, V. (2023). Türkiye'de sosyal hizmet öğrencilerinin LGBTİ+ bireylere ve eşcinsel evlat edinmeye dair tutumları. *International Social Sciences Studies Journal*, 9(108), 5216-5225.
- Aslantürk, H., & Koç, F. (2019). Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin evlat edinme yoluyla kurulmuş tek ebeveynli aileler hakkındaki görüş ve düşünceleri: Kocaeli Üniversitesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 814-842.
- Avcı, N., Ölmez, B.S., Kunt, M., & Pekince, P. (2021). Evlat edinen ve koruyucu ailelerin bebek ve küçük çocuklarıyla ilgili eğitim ihtiyaçları. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 410-444.
- Ayhan, M. & Şaşman Kaylı, D. (2023). Koruyucu aile modelinde duygusal emek ve ekonomik tutum: İzmir İli örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 1(45), 49-91.
- Baysal, A.E. (2017). *Koruyucu Aile Uygulamaları ve Sonuçları: İstanbul Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bekaroğlu, E. (2018). İnfertilite tedavisinin psikolojik etkileri ve tedavi sürecindeki psikolojik müdahaleler. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(3), 153-159.
- Bennett, L. R. (2018). Infertility, adoption, and family formation in Indonesia. *Medical Anthropology*, 37(2), 101-116.
- Bilican Gökkaya, V. (2014a). Ailelerin, koruyucu aile olma nedenleri (Sivas İli Örneği). *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 603-620.
- Bilican Gökkaya, V. (2014b). Koruyucu ailelerin, yanlarına yerleştirilen çocuk ya da çocuklarla aile içinde yaşadıkları sorunlar ve başa çıkma yolları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 8(25-I), 249-267.
- BM Genel Kurulu. (2019). 18 Aralık 2019 tarihli Genel Kurul toplantısı kararı <https://www.undocs.org/en/A/RES/74/133>
- Brodzinsky, D., Gunnar, M., & Palacios, J. (2022). Adoption and trauma: Risks, recovery, and the lived experience of adoption. *Child Abuse & Neglect*, 130, 105309.
- Certel, N. (2019). Koruyucu aile derneklerine üye olan koruyucu ailelerin bu modele ilişkin deneyim ve değerlendirmeler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 147-165.
- Çayır, H. (2020). Kurum bakımında kalmış kişilerin aileye dair düşünceleri. *Kadim Akademi SBD*, 4(1), 75-96.
- Çetin, P.İ. (2022). *Evlat Edinen Ailelerin Evlat Edinme Süreçlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- Dal, V., & Akbaş, E. (2020). Koruyucu aile hizmetlerinin yürütülmesinde sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(3), 523-546.
- Daşbaşı, S. (2015). Koruyucu aile hizmetinin koruyucu

- aileler ve biyolojik çocukları üzerindeki etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 65-88.
- Delibaş, H., & Kızılar, E. (2023). Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemlerine bir bakış: sistematik derleme. *Türkiye Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 36-43.
- Demirbaş, E. Ö., İmir, H. M., Kılınç, F. E., & Bektaş, N. (2021). Üniversite çalışanlarının koruyucu aile uygulamasına bakış açısı: bir durum çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(50), 231–277.
- Doğan, B., & Özkan, Y. (2023). Almanya’daki Türkiyeli koruyucu ailelerin gençlik dairelerine ilişkin deneyimleri. *Mevzu–Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(10), 585-614.
- Dozier, M., Zeanah, C.H., Wallin, A.R., & Shaffer, C. (2012). Institutional care for young children: Review of literature and policy implications. *Social Issues and Policy Review*, 6(1), 1-25.
- Duran, R. (2021). Türkiye aile yapısında evlat edinme üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 19-31.
- Elmacı, D. (2019). Türkiye’de koruma altındaki çocuklara yönelik çocuk koruma kuruluşlarındaki değişimler. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 33-59.
- Engler, A. D., Sarpong, K. O., Van Horne, B. S., Greeley, C. S., & Keefe, R. J. (2022). A systematic review of mental health disorders of children in foster care. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(1), 255-264.
- Erbay, E. & Çalış, N. (2021). Türkiye’de Koruyucu aile hizmetlerine yönelik uzman görüşleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 439-462.
- Erdal, L. (2014). Türkiye’de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli. *Sosyoekonomi*, 22(22), 171-192.
- Erukü Akbaş, G., & Öztürk, B. (2022). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri’nde koruyucu aile sistemi: fırsatlar ve güçlükler. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 83-99.
- Farr, R. H., Flood, M. E., & Grotevant, H. D. (2016). The role of siblings in adoption outcomes and experiences from adolescence to emerging adulthood. *Journal of Family Psychology*, 30(3), 386.
- Feast, J. (2010). Infertility and an Adoption: The search for birth parents and the impact on adult family relationships. *Adopting After Infertility: Messages From Practice, Research And Personal Experience*, 180-193.
- Garrido, M.V., Patrício, J.N., Calheiros, M.M., & Lopes, D. (2016). Comparing the social images of youth in and out of residential care. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 26(5), 439-455.
- Gökce, H. (2017). Bir Sosyal Politika Olarak Evlat Edindirmenin Toplumsal Direnç Kaynakları. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 1(1), 19-38.
- Gökçeimam, P. Ş., Aşkın, R., Sünbül, E. A., Üstündağ, M., Kurban, R. D., Özel, M. E., & Odabaşı, O. O. (2020). Evlat edinmek için başvuran bireylerle biyolojik engelleri olmamasına rağmen anne baba olma isteğine sahip olmayan bireylerin bağlanma şekli, mizaç özellikleri, dürtüsellik ve ruhsal dayanıklılık yönünden karşılaştırılması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1200-1210.
- Gülây Ogelman, H. & Özyürek, A. (2020). Koruyucu ve biyolojik aileye sahip okul öncesi çocukların ego sağlıklarının karşılaştırılması. *Current Research in Social Sciences*, 6(2), 161-169.
- Hacıhasanoğlu-Aşilar, R., & Yıldırım, A. (2018). Göçün sosyal ve ruhsal etkileri ve hemşirelik. İ. Avcı (Ed.), *Göç ve Göçmen Sağlığı* içinde (s. 10-20). Ankara: Türkiye Klinikleri Yayınları.
- Hunsley, J.L., Ekas, N.V., & Crawley, R.D. (2021). An exploratory study of the impact of adoption on adoptive siblings. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 311-324.
- Jones, C. (2016). Sibling relationships in adoptive and fostering families: A review of the international research literature. *Children & Society*, 30(4), 324-334.
- Karataş, K. (2007). Türkiye’de çocuk koruma sistemi ve koruyucu aile uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve sosyal Hizmet*, 18(2), 7-20.
- Karataş, K., Acar, H. Cankurtaran Öntaş, Ö., Baykara Acar, Y. ve Gökçearslan, E. (2004) Türkiye’de çocuğun korunması: Osmanlıdan günümüze çocuk refahına yönelik düzenlemeler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15(1), 15-25.
- Karataş, Z. (2020). Evlat edinme sürecinde biyolojik annenin hak arama mücadelesi: Vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1394-1414.

- Karatay, A. (2017). Türkiye’de koruyucu aile: kökenleri, gelişimi ve bugünü. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(5), 389-427.
- Kaymakçı, Y. S. (2021). Koruyucu aile hizmet modeli ile ilgili yapılan çalışmaların sosyal sermaye bağlamında analizi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(2), 122-136.
- Kınık, K. (2021). Kültüre duyarlı sosyal hizmet bağlamında Türkiye’de koruyucu aile modeli: İstanbul ve Bingöl Örneği. *Journal of International Social Research*, 14(77), 1020-1049.
- Kitiş, S., & Söylemez, Y. (2021). Kalpten bir ev: koruyucu aile müdahale programının çocuk ve ebeveynler üzerindeki etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 729-753.
- Koçoğlu, A. D. S. (2019). Evlat edinmede ana ve babanın rızasının aranıp aranmaması sorununun, özellikle yetkili kurum aracılığı ile evlat edinme açısından incelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (38), 239-266.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012). 28497 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121214-2.htm>
- Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük. (2009). 14729 numaralı Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.200914729.pdf>
- Küsmez, B. (2020). Korunma ihtiyacı olan çocuklar için kurumsal ve alternatif hizmet modelleri: bir değerlendirme. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 4(3), 201-225.
- Leve, L. D., Harold, G. T., Chamberlain, P., Landsverk, J. A., Fisher, P. A., & Vostanis, P. (2012). Practitioner review: children in foster care—vulnerabilities and evidence-based interventions that promote resilience processes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(12), 1197-1211.
- Meakings, S., Coffey, A., & Shelton, K. H. (2017). The influence of adoption on sibling relationships: Experiences and support needs of newly formed adoptive families. *British Journal of Social Work*, 47(6), 1781-1799.
- Osborne, C., & Alfano, J. (2011). An evaluation of consultation sessions for foster carers and adoptive parents. *Educational Psychology in Practice*, 27(4), 395-413.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu aile hizmetlerinde değerlendirme süreci. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(16), 86-94.
- Patton, M. Q. (2010). Utilization-focused evaluation for social services and social work. *Revista de Asistență Socială*, (4), 11-27.
- Pollock, A., & Berge, E. (2018). How to do a systematic review. *International Journal of Stroke*, 13(2), 138-156.
- Rock, S., Michelson, D., Thomson, S., & Day, C. (2015). Understanding foster placement instability for looked after children: A systematic review and narrative synthesis of quantitative and qualitative evidence. *British Journal of Social Work*, 45(1), 177-203.
- Rosicky, J.G., & Northcott, F.S. (2016). The role of social work in international childprotection: Best practices in stakeholder cooperation. *Persona y Familia*, 1(5), 99–123.
- Sarıkaya, M. (2010). Cumhuriyet’in ilk yıllarında bir sosyal hizmet kurumu: Türkiye Himaye-İ Etfal Cemiyeti. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14(34), 321-338.
- Sarkis-Onofre, R., Catalá-López, F., Aromataris, E., & Lockwood, C. (2021). How to properly use the PRISMA Statement. *Systematic Reviews*, 10, 1-3.
- Sayın, K., & Paslı, F. (2021). Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin koruyucu aile sistemlerinin karşılaştırılması. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 194-215.
- Selwyn, J. (2019). Sibling relationships in adoptive families that disrupted or were in crisis. *Research on Social Work Practice*, 29(2), 165-175.
- Sheafor, B.W., & Horejsi, C.J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması: Temel Teknikler ve İlkeler (A. Bilgin vd., Çev.)*. Ankara: Nika Yayınevi
- Soyer, C., & Akca, Ü. (2021). Isparta’da koruyucu aile uygulaması ve koruyucu ailelerin özellikleri. *8gen-ART*, 1(1), 70-107.
- Sütçü, S., Batman, H., Eraslan, E., & Demirel, A. C. (2023). Cumhuriyetin 100. Yılında geçmişten günümüze Türkiye’de çocuk koruma sistemi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8(16), 183-198.
- Tanrıverdi, A.B. (2022). Koruyucu ailelikte duygusal emek. *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(56), 1072-1085.

- Tekin, U. & Sayın, H.N. (2019). Koruyucu ailede yetişen çocukların gözüyle koruyucu ailelerin değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(41), 524-546.
- Tezel, Z., Demirel, B. & Kaya, Z. Ş. (2018). Ailelerin koruyucu aile olmaya karar vermelerinde etkili olan etmenler ile koruyucu aile olmanın anlam ve önemi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(43), 15-36.
- Trout, A.L., Hagaman, J.L., Chmelka, M.B., Gehringer, R., Epstein, M.H., & Reid, R. (2008). The academic, behavioral, and mental health status of children and youth at entry to residential care. *Residential Treatment for Children & Youth*, 25(4), 359-374.
- TUİK. (2024). Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiklere Çocuk, 2023 raporu. (19 Nisan 2024). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2023-53679#:~:text=Aile%20ve%20Sosyal%20Hizmetler%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1n,14%20bin%20435%20oldu%C4%9Fu%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC>.
- Uğur, S.B. ve Kaya-Kılıç, A. (2022). Kurum bakımında yetişmiş kişilerin kurum bakımı ve sonrası süreçte yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 69-68.
- Uğurlu, Z. (2022). Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin çocuğa yansması: çocuk istismarı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 160-174.
- Üstüner, S., Erol, N., & Şimşek, Z. (2005). Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların davranış ve duygusal sorunları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 130-140.
- Yanardağ, U. (2019). Kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin kurum bakımı sonrası yaşam deneyimleri üzerine nitel bir araştırma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60-77.
- Yazıcı, E. (2014). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 247-270.
- Yıldırım, A. (2022). Geleneksel Bir Evlat Edinme Biçimi Olarak Kardeşler Arasındaki Çocuk Dolaşımı: “Sipariş Bebekler”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(8), 794-814.
- Yıldırım, Ş. (2017). 2000’li Yıllarda Çocuk Koruma Sistemi İçinde Bakım Hizmetlerinin Genel Görünümü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(01), 87-110.
- Yıldırım, S., & Hız, Ö. (2018). Türkiye’de çocuk refahı bağlamında korunmaya muhtaç çocuklara sunulan bir hizmet: koruyucu aile hizmeti. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 95-114.
- Yıldırım, S., & Hız, Ö. (2020). Koruyucu ailelerin sorunları Denizli İli örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 185-202.
- Yılmaz, Y., & Artan, T. (2023). Koruma ihtiyacı altındaki çocuklara yönelik sosyal hizmet uygulamaları. H. Batman, C. Güngör, & H. Korkman (Eds.), *Dezavantajlı Çocuklar: Tespitler ve Müdahale Önerileri* içinde (s. 43-54.). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Yiğitoğlu, G., Vural, B. & Körükçü, Ö. (2020). Koruyucu ailelerin kişilik özelliklerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31 (4), 1417-1436.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye’de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58.
- Yulaf, Y. & Gümüştas, F. (2019). Kurum bakımında yaşayan ve evlat edinilen çocuk ve ergenlerin ruhsal bozukluklar açısından karşılaştırılması. *Çukurova Medical Journal*, 44(3), 904-910.
- Yurteri Tiryaki, A, & Baran, G. (2015). Kurum bakımı deneyimi olan kadınların çocukluk dönemi kurum yaşantıları: Nitel bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 23-44.